

NOVA POTVRDA ZNANSTVENE REPUTACIJE

RIJEČKI FILOLOŠKI DANI, KNJ. 7

Uredile: Ines Srdoč-Konestra i Silvana Vranić

(Filozofski fakultet, Rijeka, 2008.)

U organizaciji je Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci održan od 16. do 18. studenoga 2006. sedmi Međunarodni znanstveni skup *Riječki filološki dani*, koji je u odnosu na prethodna održavanja toga skupa okupio dosad najveći broj izlagača. Tradicionalno, tematske su cjeline bile *Suvremena filološka misao* te jedna tema vezana za riječko područje, što je ovom prilikom bila *Kazališna Rijeka*, kako bi se obilježila 120. godišnjica postojanja zgrade Kazališta i 60. godišnjica kontinuirana rada Hrvatskoga narodnoga kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci. Dvije godine kasnije tiskan je Zbornik, u kojemu su radovi razvrstani u tri tematske cjeline: *Kazalište*, *Književnost* i *Jezik*.

Autori se radova iz prve tematske cjeline bave posljednjim dvama stoljećima riječke kazališne povijesti. O Marku Fotezu, prvome ravnatelju Hrvatske drame u Rijeci, piše Antonija Bogner-Šaban, vrednujući njegovu djelatnost u odnosu na širi, kulturološki kontekst i dajući tako prilog za njegov kazališni portret. Darko Gašparović i Mani Gotovac u svojim se radovima osvrću na ulogu intendanta te naglašavaju promjenu statusa kazališta kao jednoga od masovnih medija u današnjem društvu i poteškoće pri pokušaju mirenja umjetničkoga i popularnoga. Vlatko Perković tumači razloge zbog kojih je, kao re-

datelj *Sluškinja* Jeana Geneta, odlučio smjestiti predstavu u foaje riječkoga kazališta. Izdvajajući značajke po kojima su prepoznatljive i odlike njihova rada i repertoara, Magdalena Lupi daje pregled nezavisnih riječkih kazališnih grupa. Matko Botić uspoređuje tri ovostoljetna uprirozenja velikih europskih i hrvatskih romana (*Zločin i kazna* Fjodora Mihajloviča Dostojevskog, *Doživljaji dobrog vojnika Švejka* Jaroslava Haška, *Miris, zlato i tamjan* Slobodana Novaka) na riječkoj sceni s književnim predlošcima. Riječko je lutkarstvo predmet istraživanja Maje Verdonic, koja u svojem radu donosi pregled literature o lutkarskim kazalištima koja su djelovala u Rijeci u razdoblju između dvaju svjetskih ratova i ističe osnovna obilježja njihova repertoara i tehnike.

Velik se broj ostalih radova bavi pojedinim autorima. Jasna Gržinić usmjerava svoju pozornost na Zorana Kompanjeta, i to ponajprije na jezik njegovih prijevoda i adaptacija, u kojima je autor sjevernojadranskom čakavštinom stvarao poseban kolorit pridonoseći tako bliskosti teksta i publike, te na njegovu komediju *Šete bandjere ili Prevrtljivac*. Na primjeru polemike između Drage Gervaisa i Vatroslava Cihlara o povijesnoj istinitosti *Karoline Riječke*, Vjekoslava Jurdana pokazuje modernost Gervaisova teatrološkoga koncepta: autorova je interpretacija tek jedna vizija moguće povijesti. Analizom četiriju dosadaš-

njih uprizorenja *Karoline Riječke* u Hrvatskome narodnome kazalištu Ivana pl. Zajca Martina Petranović pokazuje kako je na temelju preobrazbi toga književnoga i povijesnoga lika u skladu s duhom vremena nastanka uprizorenja moguće pratiti i mijene u riječkome i hrvatskome kazališnome životu. Recepcijom se suvremenih autora na riječkoj sceni bave Adriana Car-Mihec i Iva Rosanda Žigo, koje analiziraju uprizoreni dramski tekst Mate Matišića *Legenda o svetom Muhli*, te Lucija Ljubić, koja određuje obilježja poetika Nine Mitrović i Dore Delbianco te izdvaja njihove poveznice s opusima drugih suvremenih hrvatskih dramatičara.

U središtu su interesa pojedinih autora riječke i osječke kazališne veze. Tako Zvonimir Ivković daje njihov povijesni pregled, osvrćući se na brojna gostovanja dvaju kazališta te razmjene predstava i kazališnih djelatnika. Helena Sablić-Tomić i Ivan Trojan interpretiraju uprizorenja tekstova četiriju dramskih pisaca riječko-istarskoga kruga (Eugen Kumičić, Viktor Car Emin, Janko Polić Kamov, Ödön von Horváth) na sceni Hrvatskoga narodnoga kazališta u Osijeku.

U cjelini *Književnost* zastupljene su podjednako teme iz starije i novije književnosti, hrvatske i svjetske. Nekoliko je radova u središtu čijega je interesa starija (hrvatska) književnost. Saša Lajšić prikazuje genološka i poetička obilježja različitih obrada legende o svetome Aleksiju, osvrćući se i na sloj vrijednosti koji se iz varijanata može iščitati. Fond je peraškoga župnoga arhiva pretražila Vanda Babić, koja daje pregled svih rukopisnih zbirki

pasijske poezije koje se u njemu čuvaju, a predstavlja detaljnije dva rukopisna zbornika: pjesmaricu Marka Balovića i onu Nikole Mazarovića, uz priložene fotografije i kratke transkribirane ulomke iz obiju pjesmarica. Zlata Šundalić i Ivana Pepić analizirale su dio leksika u djelima hrvatske renesansne književnosti, usmjerivši svoju pozornost na *malahne životinje* (npr. buha, grinje, pijavica, puž i sl.), radi utvrđivanja čestotnosti njihova pojavljivanja u naznačenu korpusu te njihova značenja, i to ovisno o žanrovskoj pripadnosti djela, kako bi se vidjelo je li njihova pojavnost njome determinirana. Franjo Emanuel Hoško prikazuje sadržaj i nastanak *Knjižice duhovne*, isusovačkoga misijskoga priručnika iz 18. stoljeća, uz opaske o slovomisu i jezičnoj osnovici. O hrvatskim se latinistima i dalje prilično malo zna, pa je rad Pavla Knezovića o Klaru Pasconiju važan prilog povijesti hrvatske književnosti latinskoga jezičnoga izraza. Šime Demo analizirao je kompoziciju i sadržaj elegije Franje Ksavera Vernede upućene tadašnjemu riječkomu guverneru, a nakon prikaza povijesno-političkoga konteksta njezina nastanka ukazuje i na glavni cilj koji je njome Verneda htio postići.

Ostali se radovi bave suvremen(ij)om hrvatskom književnošću. Na primjeru modernih romana čiji je konstrukcijski element spor (*Isušena kaljuža* Janka Polića Kamova, *Povratak Filipa Latinovicza* Miroslava Krleže, *Elijahova stolica* Igora Štiksa i dr.) Dejan Durić i Danijela Bačić-Karković raščlanjuju različite tipove odnosa između oca i sina, "arhetipskoga tematea". Branka Brlenić-Vujić izdvaja postmodernistička poetička obilježja *Srednjovjekovnih priča* Ljerke Car Matutinović, među kojima glav-

no mjesto zauzima ironijski odmak prema tradiciji. Iako Uredništvo ne prihvaća već objavljene tekstove, u ovome je broju iznimno, zbog dosadašnjih prinosa Miroslava Šidla radu riječkoga Odsjeka za kroatistiku, njemu u čast objavljen dio većega članka Vinka Brešića, koji piše o njegovu književnopovijesnome pristupu, za koji je karakteristično postavljanje časopisâ ravnopravno opisu književnih rodova i društveno-političkih prilika. Sanjin Sorel piše o trivijalnim strategijama u stvaralaštvu pisaca jezgre FAK-a: Ante Tomića, Đermana Senjanovića, Borivoja Radakovića i Zorana Ferića. Roman *Prosjaci i sinovi* Ivana Raosa analizira Mirna Brkić, ukazujući na autorovo viđenje stvarnosti i karakteristična obilježja žanra pikarskoga romana zastupljena u tom djelu. Magdalena Połczyńska u svojem se radu bavi pripovjednim strategijama u *Pristajanju* Slobodana Novaka, osvrćući se na autobiografsku dimenziju romana.

Književnoteorijske teme Zbornika najbolje predstavlja rad Perine Meić, koja prikazuje teorijske pretpostavke žanrovske recepcijske književnopovijesne podvrste, a potom njezino funkcioniranje u praksi, oprimjerujući to trodijelnom *Povijesti hrvatskoga romana* Krešimira Nemeća. Marinko Lazzarich problematizira odnos visokog i popularnog, i to na primjeru romana *Fijumanka* Srečka Cuculića.

Danijela Marot Kiš analizira pograničnu književnost riječke i tršćanske regije, istražujući poimanje Drugog u hrvatskih i talijanskih autora toga područja. Brigita Miloš istražuje fenomen milosti u romanu Dubravke Ugrešić *Muzej bezuvjetne predaje*. Kristina Peternai bavi se romanom *Okrug Sinistra* Ádáma Bodora te zaključuje da

svjedočenje traume u tome tekstu ima performativnu vrijednost – pokušati spriječiti ponovno događanje istoga. Opuse Marjana Tomšića, Edelmana Jurinčića i Franje Frančića, triju suvremenih slovenskih autora podrijetlom iz Slovenske Istre, prikazala je Vladka Tucović.

U Zborniku su našle mjesto i poredbenoknjiževne teme. Tatjana Vukelić donosi pregled hrvatsko-ruskih književnih veza, osvrćući se osobito na zastupljenost hrvatske književnosti u ruskoj publicistici od početnih javljanja do današnjih dana.

Ni hrvatska dijaspora nije ostala zaključena. Anđelka Tutek govori o gradišćanskom pučkom kazalištu, koje je obilježeno težnjom za očuvanjem jezika. Tomislav Žigmanov istražuje književnost hrvatske manjine u Vojvodini, a zbog njezine slabe institucionalne zastupljenosti, nekritičkoga vrednovanja produkcije i nedostatna interesa znanosti ocjenjuje nezadovoljavajućom kako autorecepciju tako i inorecepciju nje.

Tematsku cjelinu *Jezik*, a i podskupinu tradicionalno zastupljenih dijalektoloških priloga, otvara rad Ive Lukežić, koja prikazuje razvoj riječkoga govora od razdoblja kada je bio zabilježen kao dijalektološki punkt pa do današnjih dana, kada mu zbog nestanka zasebnoga idioma valja pristupati sociolingvistički. Sanja Zubčić donosi rezultate svojih istraživanja naglaske glagola kontinuantni praslavenskoga c-tipa, koji imaju naglašen jedini ili posljednji vokal nastavka, te ih klasificira prema naglasku 1. i 2. l. mn. Motivirana nesustavnim i nepodudarnim dijalektološkim podacima o tome govoru u dosa-

dašnjoj literaturi, Silvana Vranić predstavlja izdvojene značajke idioma Brgudca, u kojemu se preklapaju jezične značajke govora čepičkoga i munškoga tipa ikavsko-ekavskoga dijalekta, zaključujući da bi ga trebalo klasificirati u zaseban tip. Alijetetne, alteritetne i arealne jezične značajke govora naselja Peruški, koji je dijelom istarskoga jugozapadnoga ili štakavsko-čakavskoga dijalekta, prikazuje Lina Pliško. Tvorbu riječi, pretežno imenica, u idiomu grada Tivta, smještena na istoku Boke kotorske, istražila je Sanja Vulić.

Sandra Sudec istražila je pridjeve tvorene sufiksom -j- na korpusu hrvatskoslavenskih liturgijskih tekstova 14. i 15. stoljeća i ponekih neliturgijskih tekstova, a u svome radu razmatra njihovu plodnost i odnos prema sufiksima za tvorbu posvojnih pridjeva.

Anđela Frančić daje prilog preciznijoj onomastičkoj terminologiji, predlažući razlikovanje termina *žensko prezime* i *prezime ženske osobe*.

Poteškoće u sklanjanju stranih vlastitih imena, danas sveprisutnih u medijima, te njihov odnos prema jezičnoj normi prikazuju Predrag Lukić i Sandra Tominac.

Sintaktičke su priloge u Zborniku objavili Mirko Peti, Marija Znika i Ivo Pranjković. Marija Znika promišlja o apoziciji, usmjeravajući svoju pozornost na njezin značenjski odnos prema riječi koja joj otvara mjesto. Mirko Peti pak istražuje strukturu rečenica tipa *Žena je ta koja drži tri ugla u kući*, *Smrt je ono što stvarima daje posvetu*. i sl. te razmatra kojoj vrsti zavisnosloženih rečenica one pripadaju. Ivo Pranjković raščlanjuje moguća značenja veznika *da*, i to ovisno o tome ima li on vezničko ili nevezničko (čestica) značenje.

Lada Badurina s aspekta teorije funkcionalne rečenične perspektive, razvijene u okviru praškoga strukturalizma, promišlja koliko kontekst utječe na stvarni smisao rečenice/iskaza. Nastavljajući svoja prethodna istraživanja tekstnih vrsta/tipova, Nada Ivanetić prikazuje razlike u koncepciji bilješke o piscu nekada, kada je donosila osnovne informacije o autoru, i danas, kada se uključuju sasvim novi sadržaji i jezični registri te briše razlika između javnog i privatnog.

Leksikološke su teme zastupljene u radovima Branke Drljače Margić, koja usmjerava pozornost na riječi ranije posuđene u hrvatski jezik kojima se pod utjecajem stranih jezika pridružuje novo značenje i na višerječne semantičke posuđenice, te Masline Ljubičić i Nine Spicijarić, koje prikazuju načine morfološke prilagodbe pridjeva mletačkoga podrijetla u hrvatskim govorima i izvedenice od njih.

U Zborniku je mjesto našlo i nekoliko leksikografskih priloga. Ponukana različitim mišljenjima o statusu kontinuantne starojezičnoga jata, Mihaela Matešić svojim radom daje prilog razrješavanju terminološke zbrke. Lana Hudeček i Milica Mihaeljević na primjeru zatvorenih skupova riječi naglašavaju važnost ujednačene obrade leksikografskih natuknica, kakvu se same trude provesti pri izradi *Školskoga rječnika*, pokazujući ujedno nesustavnost i nedosljednost opisa u hrvatskim jednojezičnicima. Stipe Kekez daje pregled postojećih hrvatskih, ali i stranih, rječnika slenga, utvrđujući načela i metodologiju koje bi u izradi takvih priručnika trebalo slijediti. Bernardina Petrović opisuje leksikografsku obradu kolokacijskih struktura u kojima se javljaju glagoli emocionalnih stanja te pri-

kazuje njihov status u suvremenim hrvatskim jednojezičnim rječnicima.

Poteškoćama u prevođenju bave se Nives Opačić, koja razmatra koliko su hrvatski prijevodi *Malog princa* u skladu s tomom i registrom izvornika, te Anita Memišević, koja prikazuje probleme u prevođenju medicinskih tekstova.

Željka Fink daje prilog hrvatskoj frazeologiji svojom analizom frazema koji u svojem sastavu imaju neku novčanu jedinicu i prikazom njihove današnje sudbine, kada je zamjetna tendencija "osuvremenjivanja/aktualiziranja" nekadašnjih novčanih jedinica njihovom zamjenom aktualnima.

Strategijama manipulacije u jeziku bave se Nikolina Palašić, na primjeru političkoga diskursa, i Branko Kuna, koji pokazuje kako se u gospodarstvu i financijskom poslovanju eufemizmi rabe za prikrivanje/izbjegavanje nepoželjnog sadržaja. S tom je tematskom podcjelinom povezan i rad Vlaste Rišner i Maje Ižaković, koje analiziraju promjene u jeziku i strukturiranju reklama tijekom triju stoljeća: od 19. do danas.

Nekoliko se radova bavi hrvatskim jezikom u kontekstu drugih slavenskih jezika. Vojislav Nikčević suprotstavlja mladogramatičarskoj monogenetskoj interpretaciji nestanka nazala *ę* i *o*, *je* i *jo* strukturalistički, poligenetski pristup, koji smatra da je nestanak glasova uvjetovan promjenama u vezama i odnosima među jedinicama sustava čijim su dijelom. Na temelju sadašnjega akcenatskoga stanja u bosanskome/bošnjačkome, hrvatskome i srpskome jeziku Branko Tošović izdvaja karakteristične

značajke naglasne situacije u svakome od tih jezika, pa tako govori o hrvatskoj mat-poziciji, srpskoj pat-poziciji, bošnjačkoj start-poziciji i crnogorskoj blok-poziciji. Kontrastivni je pristup hrvatskomu i poljskomu jeziku zainteresirao tri autorice. Sybilla Daković prikazuje suvremene pristupe analizi prijedloga, Maria Cichońska glagole bez agensa, a Neda Pintarić crvenu boju u pragmatici u tim dvama jezicima.

Pojedini autori u svojim radovima prikazuju suvremene lingvističke teorije/pristupe: Marija Brala prilazi odnosu jezika i misli s kognitivnolingvističkog aspekta, a Barbara Kryžan-Stanojević promišlja o ulozi preskripcije u jednoj od grana sociolingvistike – ekolingvistici.

Tu je još i rad Rite Scotti Jurić, koja na primjeru djela istarsko-riječkih i tršćanskih autora pokazuje suživot i prožimanje talijanskih i hrvatskih idioma te u tom kontekstu sagledava jezični i kulturni identitet.

Zbog njegove opsežnosti (870 str. bez *Imenskoga kazala!*) i prostornih ograničenja sedmi broj zbornika *Riječki filološki dani* nije bilo moguće prikazati detaljnije. Od 68 objavljenih radova izvornih je znanstvenih članaka 38, preglednih radova 15, stručnih radova 8, prethodnih priopćenja 6 i jedno je priopćenje sa znanstvenoga skupa. Brojnost autora i raznovrsnost radova dovoljno govori o tradiciji kakvom su *Riječki filološki dani* postali, potvrdivši se kao nezaobilazna sastavnica hrvatske znanstvene scene.

Ivana Sanković